Poprvé s Pythonem

Python je skriptovací (interpretovaný) programovací jazyk vybavený knihovnami pokrývajícími všemožné oblasti; jednou z nich je i numerické počítání a vizualizace. K dispozici jsou volně dostupné originální implementace pro Linux/Win/Mac (www.python.org) i distribuce s přidanými balíčky a komerční podporou (např. Enthought Canopy, www.enthought.com). Jazyk zahrnuje běžné postupy imperativního (příkazově orientovaného) programování, hlavním proudem je však objektově orientované programování (OOP). Za 20 let existence (1991, autor Guido van Rossum) získal Python masovou oblibu, prý pro jednoduchost, estetickou hodnotu syntaxe a výkon, zřejmě též pro přítomnost interpretovaného OOP a dobrou interoperabilitu s jinými jazyky (C, Fortran, Java). Umožňuje tedy pružné propojování vnějších aplikací, včetně přímého volání přeložených procedur; standardně je užíván ke skriptování např. ParaView, Gimpu, Imagemagicku ad. Python spolu s balíčky NumPy a SciPy útočí i na pole působnosti systémů MATLAB/Octave, tedy interaktivní řešení numerických problémů. Evoluční vývoj Pythonu až do verze 2 (aktuálně 2.7.9) byl roku 2008 přerušen návrhem zpětně nekompatibilního Pythonu 3 (aktuálně 3.4.3). Doposud je řada balíčků a distribucí dostupných jen pro Python 2, posun k Pythonu 3 je však patrný (např. verze NumPy a SciPy v Ubuntu 12.04).

Spouštění skriptů

V Linuxu bývají oba Pythony (2 i 3) s výbavou balíčků součástí distribuce operačního systému, ve Windows může posloužit dobře vybavená pythonovská distribuce Enthought Canopy (aktuálně jen s Pythonem 2). Je vhodné, když skripty v Linuxu obsahují jako první shebang řádek (př. #!/usr/bin/python) a když skripty ve Windows mají registrované přípony py nebo (pro GUI) pyw, pak lze skripty spustit jejich voláním. Dalším způsobem je uvedení skriptu jako parametru interpretu, python script.py (nebo konkrétněji python2, python3). Pro interaktivní práci lze užít jak originální interpret, tak i jeho více přizpůsobené varianty, např. ipython (Interactive Python) a idle, resp. ipython3 a idle3. Vhodné je spouštět ipython s profilem pylab, ipython --pylab. Uvnitř interpretu se skripty startují postaru jako execfile('script.py') nebo nově exec(open('script.py').read()). Skript lze analyzovat překladačem do mezikódu, from py_compile import compile; compile('script.py').

Základy

help('topic'), help(topic)	nápověda k příkazu, funkci, modulu, balíčku
#	řádkový komentář
'''description'''	(i víceřádkový) dokumentační komentář, dostupný voláním help
, ; \	oddělovač prvků v kolekcích, oddělovač příkazů na řádku, poslední znak neukončeného řádku
var=expression	přiřazení hodnoty výrazu do proměnné (nasměrování ukazatele na objekt), př. a=b=c=0
var=input(prompt)	výzva a přiřazení hodnoty vložené z klávesnice
print(expression)	výpis výrazu; interaktivně stačí jen expression, jehož hodnota je pak přiřazena symbolu _
print expression	v Pythonu 2 totéž, v Pythonu 3 zrušeno
fstring%tuple	formátovaný výpis v C stylu (sprintf): decimal %nd, float %nf, %n.nf, %n.ne, string %ns ad., př. '%3.1f**%2d = %6.1f'%(2.,10,2.**10) pro '2.0**10 = 1024.0'
fstring.format(args)	formátovaný výpis v pythonovském stylu
pass	prázdný příkaz
import module as m	import modulu s volitelnou zkratkou, př. (filozofie Pythonu) import this; import math; math.pi
from module import id	import jména (objektu, funkce aj.) z modulu, př. from math import *; pi př. funkce pro spuštění externí aplikace: from os import system; system('cmd')
quit()	ukončení interpretu, v Linuxu též ^D, ve Windows ^Z
QUIT(); a=1; A	Python rozlišuje velikost písmen, QUIT není quit a A není a

Datové typy

– Jednoduché pythonovské typy jsou (4 nebo 8bytový) int, (celočíselný neomezený) long, (obvykle 8bytový) float, complex a bool; konverzní funkce jsou stejnojmenné, př. int(3.14); float('3.14'); complex(1); bool(''); bool(' ') vrátí 3, 3.14, (1+0j), False a True. Typ long dovoluje pracovat s velkými celými čísly, př. 10**1000, zatímco float 10.**1000 přeteče. Prázdný typ definuje jedinou hodnotu, None (prázdný ukazatel).

– Ke strukturovaným typům patří v první řadě sekvence (druhy kolekcí), konkrétně neměnné n-tice (tuple) a měnitelné seznamy (list), obojí sdružující prvky libovolného typu. Př. n-tice a=(1,2.,'345'); seznam b=[1,2.,'345'] nebo b=list(a); print(a,b,a[0],b[0]); nelze pak změnit a[0]=6.; lze však b[0]=6. Jak vidno, prvky sekvencí se indexují od 0; záporné hodnoty indexují od konce, b[-1] vrátí '345', počet prvků vrací len(). Jednoprvková n-tice se píše např. (1,), neboť (1) je int výraz; v některých kontextech lze závorky n-tic vynechat, př. a=1,2,3. Seznamem je (v Pythonu 2) posloupnost

generovaná funkcí range (příklad u cyklu for). V seznamech (nikoliv v n-ticích) lze měnit hodnoty i počty prvků; zde se již nelze vyhnout postupům OOP, např. b.append(7) neboli list.append(b,7) vytvoří b[3] s hodnotou 7. Další metody (funkce vázané na objekty, zde na seznamy) jsou např. insert a remove. Řezy v sekvencích: [od_včetně:do_bez:krok]. Př. a=[0,1,2,3]; a[0:2]; a[-2:]; a[::2] pro [0,1], [2,3], [0,2]. Replikátor: [1]*3 pro [1,1,1].
– Řetězce (string) jsou samostatným typem odvozeným od n-tic. Typ str je vystavěn na 1bytových znacích, typ unicode na 2bytových, př. a=str(123); b=unicode(123); a; b pro '123', u'123'. Hodnotu řetězce jako neměnné n-tice nelze změnit, takže a[1] je '2' a a[1]='4' nelze přiřadit. Je mnoho řetězcových metod (neměnících starý, ale vytvářejících nový řeztězec): př. 'Jan'.replace('Ja','Ge') + ' e '.strip() + 'RAL'.lower() pro 'General', výborně vybavená je metoda format() pro formátování řetězců. Řezy a replikátory v řetězcích: 'abeceda'[0:3]; 'abeceda'[-2:]; 'abeceda'[1::2] pro 'abe', 'da', 'bcd', 'a'*3 pro 'aaa'.
– Slovníky (dictionary) neboli asociativní pole jsou kolekce hodnot libovolného typu indexované pomocí hodnot libovolného neměnného typu (standardní typy a n-tice). Př. a={1:1.0,2.0:'dve','tri':3}; a[1]; a[2.0]; a['tri'] pro 1.0, 'dve', 3, pro slovníky s řetězcovými indexy též: a=dict(a=1,b=2,c=3); a['a'] pro 1. Užitečné mohou být metody keys() a items(), vracející index a pár index-hodnota. Slovníky bez indexů jsou množiny (set), př. a={1.0,'dve',3}, pro které jsou k dispozici běžné množinové operace.
– Pole (array, i vícerozměrná) jsou rovněž pythonovským typem, ale v podobě používané pro numerické počítání je jinak zavádí balíček NumPy a používá mj. balíček SciPy.
– Proměnné (ukazatele na objekty) se nedeklarují explicitně, získávají dynamický typ od přiřazovaného objektu. Př. i=1; a=1.; c=1+0j; s='1'; print(i,a,c,s); type(i); type(a); type(c); type(s).
Přiřazení se v Pythonu děje přednostně odkazem, tj. proměnné se přiřazuje adresa, ukazatel. Např. po a=1; b=a obě proměnné ukazují na tentýž cíl, jejich id jsou stejná, viz id(a); id(b). Rozdíl proti předávání hodnoty není příliš patrný pro neměnné (immutable) cíle, podstatné to však je v případě cílů měnitelných (mutable), mj. seznamů, slovníků a polí. Pro ně totiž po jejich sdružení, a=[1]; b=a; ovlivňují změny cíle cestou jedné proměnné i pohled cestou druhé proměnné, po a[0]=2 vypíše b hodnotu [2]. Jinak to ovšem dopadne po příkazu a=[3], tedy po přiřazení nového cíle k ukazateli a, což nijak neovlivní cíl ukazatele b. Přiřazení měnitelných cílů hodnotou lze vynutit, pro jednoduché seznamy (bez vnořených seznamů) např. a=[1]; b=a[:]; b=list(a); pro složené seznamy funkcí deepcopy(), from copy import deepcopy; b=deepcopy(a); pro NumPy pole metodou copy(), př. import numpy; a=numpy.array([1]); b=a.copy() vytvoří dva různé cíle.
Přiřazením lze snadno sbalovat n-tice a rozbalovat n-tice a seznamy, př. a=1,2,3; x,y,z=a; x,y,z=list(a).
Proměnné lze rušit příkazem del.

Výrazy

Výrazy kombinují operandy pomocí operátorů. K aritmetickým operátorům patří běžné +-*/ (operátor / se v Pythonu 3 stal výhradně reálným dělením), operátor umocnění ** (nikoliv ^), operátor celočíselného dělení // a zbytku % i operátory rozšířeného přiřazení v C stylu, př. i=1; i+=1. Touto cestou lze i zvětšovat seznamy, př. a=[1,2,3]; b=(4,5); a+=b. Relační operátory jsou ==, !=, <, <=, > a >= a lze je řetězit, př. x=.5; 0<x<1. K logickým operátorům se řadí not, and a or, které porovnávají operandy libovolného typu interně konvertované na bool; přitom and a or vracejí bool výsledek jen v podmíněném příkazu, jinak hodnotu rozhodujícího operandu, př. 1 and 2.; '' or 0j vrací 2. a 0j. Bitové a množinové operátory zahrnují ~&|^, bitové navíc i posuny. Bool hodnoty jsou vraceny operátory is, is not pro porovnání ukazatelů, př. p=None; p is None; a operátory příslušnosti in, not in, př. 'b' in 'abc'; 2 in {1,2,3}.
Vybrané interní funkce: př. abs(3+4j); pow(2.,3); round(123.456,2); round(123.456,-2) vrací 5.0, 8.0, 123.46, 100.0.
Funkce modulu math: pi, e, exp, log, log10, sqrt, hypot, pow, sin, cos, tan, acos, asin, atan, sinh, degrees, radians, copysign, factorial, fsum, trunc, floor, ceil ad. Dostupné jsou po příkazu import math kvalifikovaným jménem, např. math.pi, nebo po from math import * bez kvalifikace, př. sin(pi/2).
Komplexní typ a jeho atributy (proměnné v objektu) a metody (funkce v objektu): př. (1+2j).real; (1+2j).imag; (1+2j).conjugate() vrací 1.0, 2.0, (1-2j). Funkce pro komplexní typ sdružuje modul cmath.

Příkazové konstrukce

Rozvětvení a opakování je jako jinde realizováno podmíněným příkazem if a cykly for a while, součástí jazyka je strukturovaný příkaz try pro ošetření výjimek. Nikde není třeba závorek, bloky (suites) se značí odsazováním (zvykem jsou 4 mezery) a předchází jim dvojtečka. Stručnou variantou podmíněného příkazu je podmíněný výraz. Proměnná indexovaného cyklu nabývá po řadě hodnot z kolekce, tedy např. z n-tice, seznamu nebo řetězce. V cyklech lze použít příkazy continue a break pro skok na začátek a za konec cyklu. Volitelný blok else lze použít ve všech těchto příkazech; skok break blok else přeskočí.

Př.
```
podmíněný příkaz
if boolExpr:
   suite
elif boolExpr:
   suite
...
else:
   suite
podmíněný výraz
exprT if boolExpr else exprF
```
```
indexovaný cyklus
for variable in collection:
   suite
else:
   suite
cyklus s podmínkou
while boolExpr:
   suite
else:
   suite
```
```
ošetření výjimek
try:
   suite
except exception:
   suite
...
else:
   suite
finally:
   suite
```

Kolekcí v indexovaném cyklu často bývá seznam (nově samostatný objekt) generovaný funkcí range s variantami rozhraní (stop), (start,stop) a (start,stop,step) nebo paměťově úspornější varianta xrange (v Pythonu 3 zrušená) nebo pole generované funkcemi z balíčku NumPy, např. arange(start,stop,step) a linspace(start,stop,num).

Př.
```
n=10; i=0; while i<n: i+=1; print(i)       # 1 2 ... 10
for i in range(1,n+1): print(i)            # 1 2 ... 10
import numpy as np
for i in np.arange(1,n+1): print(i)        # 1 2 ... 10
for x in np.linspace(0.,1.,n+1): print(x)  # 0.0 0.1 ... 1.0
```

V indexovaných cyklech je užitečná možnost vytvářet kolekce párů index-hodnota pomocí funkce enumerate pro n-tice a seznamy a metodou items() pro slovníky.

Př.
```
a=[1.,2.,3.]; for i,x in enumerate(a): print(i,x);
a={1:1.,2:2.,3:3.}; for i,x in a.items(): print(i,x);
```

Seznamy umožňují kompaktní zápis nahrazující konstrukce s (1+) cykly a (0+) podmínkami (list comprehension):

```
[expression for x in sequence if condition]
```

Př.
```
a=[x for x in range(1,n+1)]; a=[x for x in np.arange(0,2,.1) if x<=1]; a=[x for x in np.linspace(0,1,n+1)].
```

Funkce

Python rozlišuje globální funkce, lokální funkce (vnořené v jiných funkcích), lambda funkce (bezejmenné funkce definované výrazem) a metody (funkce vázané na objekty). Globální a lokální funkce se vytvářejí pomocí příkazu def.

Př.
```
def name(arguments):
   suite
```

Proměnné ve funkcích jsou lokální, návratová hodnota (skalár nebo kolekce) se definuje příkazem pro návrat z funkce return (jinak je None). Formální argumenty mohou být inicializované, př. def f(a1,a2=2,a3=3), jsou pak volitelné. Navazovat skutečné a formální argumenty lze jak pozičně, tak pomocí klíčů (formálních jmen), př. f(1,a3=2).

Proměnný počet pozičních argumentů lze vyjádřit pomocí operátoru rozbalení posloupnosti *,

př.
```
def sumarg(*args): result=0; for arg in args: result+=arg; return result  # kolekce sčítá interní funkce sum
```

přičemž tentýž operátor u kolekce jako skutečného argumentu způsobí její rozbalení,

př.
```
a=range(1,11); print(sumarg(*a))        # nebo: print(sum(a))
```

Podobné je to s proměnným počtem klíčů a rozbalením slovníku pomocí operátoru **.

Argumenty s neměnným typem (standardní typy, n-tice) se předávají hodnotou, argumenty s proměnným typem (seznamy) odkazem.

Př.
```
def test(arg): arg+=arg; return arg
arg=1; print(test(arg)); print(arg)       # 2 1
arg=(1,); print(test(arg)); print(arg)    # (1, 1) (1,)
arg=[1]; print(test(arg)); print(arg)     # [1, 1] [1, 1]
```

Globální proměnné (vnější z pohledu funkce) lze ve funkci číst, má-li do nich funkce psát, musí je deklarovat příkazem global, jinak by se vytvořila stejnojmenná lokální proměnná. Jméno funkce je jako každé pythonovské jméno ukazatelem, může tak být bez dalšího prvkem kolekce nebo argumentem jiné funkce.

Krátké, tzv. lambda funkce, jsou místo samostatné sady příkazů definované pouhým (lambda) výrazem. S argumenty se zachází totožně jako u globálních funkcí, návratovou hodnotou může být skalár i kolekce.
Př. f=lambda x: x**2; g=lambda x,y: x**2+y**2; h=lambda x: (x,x**2,x**3); f(2),g(3,4),h(5)
pro 4, 25, (5, 25, 125).

Nezměrné je množství standardních pythonovských funkcí. Čtyři ukázky: filter(function,iterable), map(function,iterable), reduce(function,iterable), sorted(iterable,cmp,key,reverse).
Př. a=[1,3,5,2,4]; filter(lambda x: x%2!=0,a); map(lambda x: x**2,a); reduce(lambda x,y: x+y,a); sorted(a).

Funkce sdružené v souboru vytvářejí modul; modul je třeba před použitím importovat příkazem import module a jméno modulové funkce při volání kvalifikovat jménem modulu, module.f(), nebo zkráceně po import module as m jen m.f(). Jednotlivé funkce z modulu lze importovat pomocí from m import f, všechny funkce také pomocí from m import *; taková jména pak není třeba kvalifikovat. Z adresáře s moduly lze vytvořit balíček.
Př. from random import randint; print(randint(1,6)) # 1 ... 6 v náhodném pořadí

NumPy: pole a lineární algebra

NumPy zavádí do Pythonu datový typ ndarray pro pole, jedno- i vícerozměrná. Pole jsou v paměti uložena kompaktně, s „C" řazením prvků (2D pole po řádcích). Vytvářejí se např. z kolekcí funkcí array, a=array((1,2)), b=array([[1,2],[3,4]]), nebo voláním funkcí arange, linspace aj. Prvky pole mají shodný bázový typ a indexují se od 0, po a=array((1,2.)) se výpisem řezu a[0:] získá array([1., 2.]). Bázový typ může být numerický nebo řetězcový pythonovský (int, float, complex, str, ...; int je ovšem nejvýše 8bytový) a také int8, int16, int32, int64, ..., float32, float64, complex64, complex128 ad. Př.: v poli a=array((1,)); type(a[0]); jsou prvky typu int32/int64 (v 32/64bitovém operačním systému), po a=array((1.,)); jsou float64, po a=array((1,),'int32') je to explicitně 4bytový znaménkový integer.
Pole se (do funkcí i v přiřazovacím příkazu) předávají odkazem, např. po b=a se přiřazením b[0]=3. mění i a[0]. Pro předání hodnoty slouží metoda copy, po b=a.copy() jsou pole a, b v dalším nezávislá. Přiřazení do řezu se také děje hodnotou, nikoliv odkazem.
Přetížené operace se provádějí po prvcích: př. násobení a*b, též multiply(a,b). Pro maticové násobení jsou určeny funkce dot(a,b) a metoda a.dot(b). NumPy přetěžuje mnoho standardních pythonovských funkcí, např. all, any, sum, prod/product, min, max a doplňuje mnoho dalších, např. empty, count_nonzero.

Typ matrix, odvozený od ndarray, je bližší pojetí MATLABu. Pole typu matrix je vždy 2D; vektor je 1xn řádková matice. Matice se inicializují konverzí pole, matrix(pole) vs. asmatrix(pole) neboli mat(pole). Nabízí se emulace matlabovské syntaxe, mat('[1 2; 3,4]'), bmat pro skládání z maticových bloků, bmat('[a;b]'). Násobení po prvcích: multiply(a,b), maticové násobení: a*b. Inverzní matice: a.I, pro pole: mat(a).I. Konverze na pole: array(a) vs. asarray(a) neboli a.A. Funkce modulu numpy.matlib vracejí typ matrix.

Ukázky
ipython --pylab
ruční import: import numpy as np; from numpy import *
nápověda: dir(np); help(np.zeros); np.zeros?
vytvoření pole: a=(1,2); b=[3,4]; c=array(a); c=array(b); d=array((a,b)) # array(a,b) nelze
a=array((1,2.,'3'),dtype=float) s explicitním určením bázového typu
a=reshape((1,2,3,4),(2,2),order='F') pro fortranské řazení po sloupcích
arange(start,stop,step), linspace(start,stop,num)
výpis: a; b; print c; print(d) # (1,2), [3,4], array([3,4]), array([[1,2],[3,4]])
funkce: type(a); type(b); type(c); type(d) # tuple, list, numpy.ndarray, numpy.ndarray
atributy c.dim; c.size; c.shape; d.size; d.shape # 1, 2, (2,), 4, (2,2)
metody: d.transpose() neboli d.T # [[1,3],[2,4]]
operace: 2*a; 2*b; 2*c; c*c; c**c # (1,2,1,2) [3,4,3,4], [6,8], [9,16], [27,256]
matice: zeros((2,3)); empty((2,3),dtype=int) # inicializace float64 nulami nebo int32 čímkoliv; nikoliv zeros(2,3)
a=ones((2,3),dtype=complex); a[0,0]=2; a[1][1]=3.; a.imag[1,2]=4; print(a) # vše complex
eye; diag; random.rand ad.
posloupnosti: arange(3); arange(3.); arange(1.,3.); arange(1,3,.5) # range jen s int: range(3.) nelze
sítě: mgrid[...]/meshgrid(...)
ogrid[...]/linspace(...)

přetvarování: a=arange(1,25); b=a.reshape(4,6); c=a.reshape(2,3,4) # 2D pole po řádcích
řezy: a[0:2] pro 1,2, a[-2:] pro 23,24, a[0:4:2] pro 1,3, a[-1:-3:-1] pro 24,23
c[:,0,0]; c[0,:,0]; c[0,0,:] # [1,13], [1,5,9], [1,2,3,4]
b[0]; c[0]; c[0,0] # 1..6 (1x6), 1..12 (3x4), 1..4 (1x4)
fortranské řazení po sloupcích: b=a.reshape(4,6,order='F')
vektorizace skalární funkce pro n-tice/seznamy: (lambda x:x**2)(3); vectorize(lambda x:x**2)((3,4,5)) # 9, [9,16,25]
totéž pro pole: (lambda x:x**2)(array((3,4,5)))
Pole (i jejich řezy) se přiřazují odkazem, jde o přiřazení ukazatelů; přiřazení hodnotou provádí metoda copy().
Př. a=arange(0,3); b=a; b[1]=10; print(a[1],b[1]) # 10 10
a=arange(0,3); b=a.copy(); b[1]=10; print(a[1],b[1]) # 1 10

SciPy: numerické metody

import scipy as sp; dir(sp); help(sp.zeros); sp.zeros?

Subbalíčky
fft/fft2/fftn, integrate, interpolate, io, lib, linalg, optimize, sparse, special, stats, test, utils
Lineární algebra
import scipy.linalg as LA; help(LA); LA?
inverze inv(a), pseudoinverze pinv(), hodnost matrix_rank(a), ...
solvery: solve(a,b), lstsq(a,b); př. solve(a,b); dot(a,_) # vrátí b
rozklady: [P,L,U]=LA.lu(a); dot(dot(P,L),U) # vrátí a
U,S,Vh=LA.svd(a) ad.
Jiné
fft, ifft, fft2, ..., rfft, irfft, ...
scipy.integrate.ode(f).set_integrator('dopri5') analogie ode45 (initial value ODE problem with RK4/5)

Matplotlib: pythonovská vizualizace, volitelně à la MATLAB

Oblíbený balíček pro vizualizaci numerických výsledků. Ke své objektové syntaxi nabízí obal připomínající syntaxi MATLABu, a to pomocí submodulu pyplot, matplotlib.pyplot. Vstupními daty jsou NumPy pole (ne však typu matrix). Zpřístupnění pyplotu s vtažením modulů do globálního prostoru jmen:

```
from numpy import *; from matplotlib.pyplot import *
```

ipython --pylab (ipython s profilem pylab importuje numpy a pyplot shodným způsobem)
alternativa s konzervativnějším držením jmen v oddělených jmenných prostorech:

```
import numpy as np; import matplotlib.pyplot as plt
```

Uživatel vytvoří objekt Figure, v jeho rámci několik objektů Axes. Ty mají každý svůj Title, Axis a Line, vše objekty souhrnně nazývané Artist.
Ukázka skriptu v procedurálním MATLABovském stylu v pyplotu:

```
# matplotlib: pyplot (MATLAB) style
# coding: utf-8
from numpy import *; from matplotlib.pyplot import *
x=linspace(-2,2,100); y2=x**2; y3=x**3
plot(x,y2,x,y3); axis([-1,2,-2,5]);
title(u'Několik polynomů'); xlabel(r'$x$'); ylabel(r'$y$'); legend([r'$y=x^2$',r'$y=x^3$'],loc='upper left')
savefig('a1.png'); show()
```

a pro více panelů:

```
# matplotlib: pyplot (MATLAB) style
# coding: utf-8
from numpy import *; from matplotlib.pyplot import *
x=linspace(-2,2,100); y2=x**2; y3=x**3
figure(); suptitle(u'Několik polynomů')
subplot(211); plot(x,y2,color='blue',lw=2,label=r'$y=x^2$')  # nebo: plot(x,y2,'b-')
axis([-1,2,-2,5]); ylabel(r'$y$'); axhline(0,color='black',lw=2); legend(loc='upper left')
subplot(212); plot(x,y3,color='green',lw=2,label=r'$y=x^3$')
axis([-1,2,-2,5]); xlabel(r'$x$'); ylabel(r'$y$'); grid(True); legend(loc='upper left')
savefig('a2.png'); show()
```

Při kódování skriptu v UTF-8 a uvedení fráze coding: utf-8 v prvním nebo druhém řádku lze užívat UTF-8 řetězce u'KŮŇ', kdekoliv lze použít i raw řetězce r'$\log x$' s matematickými zápisy v LaTeXovské syntaxi. (Překladač LaTeXu je součástí matplotlibu, lze volat i externí překladač, lze nastavit zpracování všech textů obrázku LaTeXem.) Formát obrázku se nastaví volbou přípony souboru (png, jpg, pdf, eps, svg ad.). Příkaz show() se píše ve skriptech, nikoliv při interaktivní práci.
Ukázka skriptu v objektové syntaxi s pyplotovskou inicializací (výstupní obrázek stejný jako výše):

```
# matplotlib: OOP style with pyplot init
# coding: utf-8
from numpy import *; import matplotlib.pyplot as plt
x=linspace(-2,2,100); y2=x**2; y3=x**3
# -- one way
# fig=plt.figure(); ax=fig.add_subplot(111)
# -- other way
fig,ax=plt.subplots()
ax.plot(x,y2,x,y3); ax.axis([-1,2,-2,5])
ax.set_title(u'Několik polynomů'); ax.set_xlabel(r'$x$'); ax.set_ylabel(r'$y$');
ax.legend([r'$y=x^2$',r'$y=x^3$'],loc='upper left')
fig.savefig('a3.png'); plt.show()
```

Více panelů:

```
# matplotlib: OOP style with pyplot init
# coding: utf-8
from numpy import *; import matplotlib.pyplot as plt
x=linspace(-2,2,100); y2=x**2; y3=x**3
fig,(ax1,ax2)=plt.subplots(2,1); fig.suptitle(u'Několik polynomů')
ax1.plot(x,y2,color='blue',lw=2,label=r'$y=x^2$'); ax1.axis([-1,2,-2,5])
ax1.set_ylabel(r'$y$'); ax1.axhline(0,color='black',lw=2); ax1.legend(loc='upper left')
ax2.plot(x,y3,color='green',lw=2,label=r'$y=x^3$'); ax2.axis([-1,2,-2,5])
ax2.set_xlabel(r'$x$'); ax2.set_ylabel(r'$y$'); ax2.grid(True); ax2.legend(loc='upper left')
fig.savefig('a4.png'); plt.show()
```

Výběr dalších funkcí a metod: zjištění backendu print(plt.get_backend()), otevření a zavření oken figure(n), close(n), close('all'), clear figure clf(), clear axes cla(), popis os tick_params(axis, direction, ...), pro texty text(xx,yy,string), figtext(xx,yy,string), metody textových objektů tx=xlabel(...); tx.set_color('b'), tx.set_weight('bold') aj.
Možnosti zpracování obrázků balíčkem PIL (Pillow) jsou zde rozšířeny o práci s NumPy poli. Př. vizualizace matice:

```
from numpy import *; import matplotlib.pyplot as plt
n=10; x=arange(1,n+2); [mi,mj]=meshgrid(x,x); hilb=array(1./(mi+mj-1),'float32')
plt.imshow(hilb); plt.title('Hilbert matrix'); plt.colorbar(); plt.savefig('hilbert.png'); plt.show()
```

Pro 3D obrázky je určen toolkit (nadstavba) mplot3d, mapové projekce obsahují externí toolkity basemap a cartopy. Dokumentační PDF matplotlibu obsahuje 900 stránek příkladů.

f2py: volání fortranských procedur z Pythonu

f2py/f2py3 extrahuje z fortranských zdrojů funkce, podprogramy a moduly, zpracuje jejich rozhraní, zajistí překlad kompatibilním překladačem (gfortran, ifort/ifx, nvfortran aj.) a vytvoří pythonský modul. f2py je součástí NumPy, volat lze i z příkazového řádku, pracuje v Linuxu i ve Windows. V Linuxu nečiní obtíže použití OpenMP paralelizace nebo připojování knihoven. Nelze-li upřesnit popisy rozhraní ve fortranských kódech (zejména atributem intent), mohou se potřebné údaje dodat pomocí souboru s popisy rozhraní (signature file). f2py fortranská rozhraní „pythonizuje": fortranské funkce i podprogramy přetváří na pythonské funkce, výstupní argumenty podprogramů mění na návratové hodnoty funkcí, skaláry udávající velikost polí činí volitelnými a zajišťuje automatické typové konverze argumentů, včetně konverzí pythonských struktur na fortranská pole. Vstupní argumenty mohou být pole předpokládaného tvaru, např. a(:). Velikost výstupních polí musí být dána explicitně, např. z(n), z(size(a)), nikoliv z(:), z(*). Složitější datové struktury v argumentech použít nelze, nepythonizovatelné fortranské zdroje lze obalovat zjednodušeným rozhraním.

Ukázka překladu funkce a podprogramu a jejich volání z Pythonu (zdroj a.f90)

```
function f(n)                    subroutine s(a,n,z)              program a
integer,intent(in) :: n          real,intent(in) :: a(n)          real(8) z(2)
real f                           real(8),intent(out) :: z(n)      print *,f(1)
f=n                              z=a                              call s([1.,2.],2,z); print *,z
end function                     end subroutine                   end program
```

Překlad rozšiřujícího modulu f90.*.so (Win: *.pyd a f90\.libs*.dll) s volitelným nastavením překladače a jeho voleb:

gfortran (Linux, Win): `f2py -c -m f90 a.f90` nebo `python -m numpy.f2py -c -m f90 a.f90`
gfortran-12 (Linux): `f2py -c -m f90 --fcompiler=gnu95 --f90exec=gfortran-12 --opt=-Ofast a.f90`
ifort (Linux): `f2py -c -m f90 --fcompiler=intelem --opt=-Ofast a.f90;` nvfortran (Linux): `--fcompiler=nv`
ifort (Win): `f2py -c -m f90 --fcompiler=intelvem --opt=/O3 a.f90`
výpis voleb: `f2py; f2py -c --help-fcompiler` (pro seznam názvů kompatibilních překladačů)
volání z Pythonu: `import f90; print(dir(f90));print(f90.__doc__);print(f90.s.__doc__); print(f90.f(1));print(f90.s([1,2]))`

Python zde volá fortranský podprogram přetvořený na funkci vracející intent(out) argument, argument udávající velikost pole je volitelným, provedou se automatické typové konverze argumentů. Ve Windows je třeba zpřístupnit dll soubor vytvořený gfortranem, např. kopírováním ke skriptu nebo vytvořením linku: `md f90; cd f90; mklink /d .libs ..`

Ukázka pro modulový podprogram s polem předpokládaného tvaru (zdroj b.f90)

```
module m; contains;
subroutine s(a,z); real,intent(in) :: a(:); real,intent(out) :: z(size(a)); z=a; end subroutine; end module
program b; use m; real z(2); call s([1.,2.],z); print *,z; end program
```

volání z Pythonu: `import f90; print(f90.m.s([1,2]))`

Ukázka OpenMP paralelizace (zdroj p.f90, funkční v Linuxu, ve Windows jen s ifort)

```
real(8) function f(nmax)                    program p
f=0.                                        real(8) f
!$OMP PARALLEL DO REDUCTION (+:f)           print *,f(2000000000)
do n=1,nmax; f=f+1._8/n; enddo              end program
!$OMP END PARALLEL DO
end function
```

gfortran: `f2py -c -m f90 --f90exec=gfortran-12 --f90flags=-fopenmp --opt=-Ofast -lgomp p.f90`
ifort: `f2py -c -m f90 --fcompiler=intelem --f90flags=-qopenmp --opt=-Ofast -liomp5 p.f90`
volání z Pythonu: `import f90; print(f90.f(2000000000))`

Ukázka připojení knihoven BLAS/MKL (zdroj z.f90, funkční v Linuxu, ve Windows jen s ifort)

```
subroutine my_matmul(a,b,c,m,n,k)           program z
real(8),intent(in) :: a(m,k),b(k,n)         integer,parameter :: n=5000
real(8),intent(out) :: c(m,n)               real(8),dimension(n,n) :: a,b,c
real(8) alpha,beta                          a=1.; b=1.
alpha=1.; beta=0.                           call my_matmul(a,b,c,n,n,n)
call                                        print *,n,c(1,1)
dgemm('n','n',m,n,k,alpha,a,m,b,k,beta,c,m) end program
end subroutine
```

gfortran s BLAS: f2py -c -m f90 --opt=-Ofast -lblas z.f90
ifort s MKL: f2py -c -m f90 --fcompiler=intelem --opt=-Ofast …
-lmkl_intel_lp64 -lmkl_intel_thread -lmkl_core -liomp5 -lpthread -lm -ldl z.f90
Lze také použít -lblas s ifortem a volby knihovny MKL s gfortranem. Win: --fcompiler=intelvem --opt="/O3 /Qmkl".
Volání z Pythonu: import f90; import numpy as np; import time; n=5000; a=np.ones((n,n)); b=np.ones((n,n))
t1=time.time(); c=np.matmul(a,b); t2=time.time(); print(n,c[0,0],t2-t1) # NumPy
t1=time.time(); c=f90.my_matmul(a,b,n,n,n); t2=time.time(); print(n,c[0,0],t2-t1) # MKL
Počet vláken řídí proměnná prostředí OMP_NUM_THREADS, při volání knihovny MKL proměnná MKL_NUM_THREADS.

Ukázka vytvoření fortranské knihovny a jejího zpřístupnění pythonizovatelným wrapperem
(zdroj: modeint.zip s main.f90, main.py, mwrap.f90 a modeint.f90)
f2py si rozumí s fortranskými alokovatelnými poli jen málo a s fortranskými odvozenými typy a ukazateli vůbec. Je-li třeba pythonizovat fortranský zdroj nepřeložitelný pomocí f2py, může se vyplatit vytvořit z fortranského zdroje knihovnu (Linux: shared object, Windows: dynamic link library) a tu zpřístupnit pomocí fortranské procedury (wrapper) s pythonizovatelným rozhraním. f2py bezproblémově připojuje knihovny v Linuxu.
– vytvoření (lnx) so nebo (win) dll souboru
(lnx) gfortran -shared -fpic -O -o libodeint.so modeint.f90, lze také s ifort|ifx|nvfortran|flang
(win) gfortran -shared -fpic -O -o libodeint.dll modeint.f90
(win) ifort|ifx -dll -exe:odeint.dll modeint.f90, vyžaduje ve zdroji direktivy typu !DIR$ ATTRIBUTES DLLEXPORT :: f
– fortranský překlad wrapperu a hlavního programu a jejich spuštění
(lnx) gfortran -O mwrap.f90 main.f90 -L. -lodeint, lze také s ifort|ifx|nvfortran|flang
(lnx) LD_LIBRARY_PATH=. ./a.out nebo LD_LIBRARY_PATH=.:$LD_LIBRARY_PATH ./a.out
(win) gfortran -O mwrap.f90 main.f90 -L. -lodeint
(win) ifort|ifx -exe:a mwrap.f90 main.f90 odeint.lib
(win) a
– f2py překlad wrapperu a spuštění pythonského skriptu
(f2py lnx) f2py -c -m f90 mwrap.f90 -L. -lodeint
(f2py win) undefined reference to `__modeint_MOD_odeint'
(python lnx) LD_LIBRARY_PATH=. python main.py

Python Imaging Library (PIL) a následník Pillow: obrázky

Typický pythonovský pracovní postup:
1. import balíčku, 2. vytvoření objektu, 3. použití metody (funkce třídy) nebo atributu (proměnné třídy).

Př.
```
import Image # from PIL import Image
infile='A.jpg'; outfile='A.png'; Image.open(infile).save(outfile)
outfile='Arot.jpg'; im=Image.open(infile); im.size; imrot=im.rotate(30); imrot.save(outfile); imrot.show()
```

Funkce: new, open, eval, merge, ...
Metody: crop, filter, resize, rotate, save, show, split, transform, transpose, ...
Atributy: format, size, ...

Přehled instalovaných verzí

	Ubuntu 12.04	Ubuntu 14.04	Win/EPD 7.3-2	W/Canopy 1.5.2	poslední verze 12/2015	
python2	2.7.3	2.7.5	2.7.3	2.7.6	2.7.10	
python3	3.2.3	3.4.0	–	–	3.5.1	
numpy	1.6.1	1.8.2	1.6.1	1.8.1	1.10.1	(s Python 3 od 1.5.0)
scipy	0.9.0	0.13.3	0.10.1	0.14.1	0.16.1	(s Python 3 od 0.9.0)
matplotlib	1.1.1	1.3.1	1.1.0	1.4.2	1.4.3	(s Python 3 od 1.2)
sympy	0.7.1	0.7.4	–	0.7.6	0.7.6	(s Python 3 od 0.7.2)

Ruční instalace: cd package; python setup.py build; python setup.py install

Odkazy a dokumentace

www

Python home, python.org, česká stránka python.cz
Enthought Canopy, www.enthought.com
IPython, ipython.org
Rozdíly Pythonu 2 a 3, python3porting.com/differences.html
Jemný úvod k Pythonu, melkor.dnp.fmph.uniba.sk/~zenis/prirucky/python/Python-s
První jazyk: Python, geon.wz.cz/PrvniJazykPython
Numpy home, www.numpy.org
SciPy home, www.scipy.org, www.scipy.org/Cookbook, www.scipy.org/NumPy_for_Matlab_Users
Matplotlib, http://www.scipy.org/Cookbook/Matplotlib, http://mamut.spseol.cz/matplotlib
PIL, www.pythonware.com/library/pil/handbook/image.htm

PDF

Guido van Rossum (otec zakladatel) and Fred L. Drake, Jr., Python tutorial, The Python language reference, Python setup and usage, The Python library reference ad.
NumPy and SciPy User and Reference guides
Hans Petter Langtangen, Python scripting for computational science
M. Scott Shell, An introduction to Python for scientific computing

L. H., 1. 12. 2019